

## Az Orvosi Kör története

Kapronczay Károly

A múlt század derekán a hazai orvostársasági élet két formába szerveződött: kialakultak egyrészt a tudományos, másrészt az érdekvédelmi jellegű szervezetek. Ennek okát részben az orvostovábbképzés hiányában, valamint az állam és az orvos viszonyának rendezetlenségében kell keresnünk. A két forma már a kezdet kezdetén is elkülönülten jelentkezett, hiszen az első magyar orvostársaság – a Budapesti Királyi Orvosegyesület – alapításától kezdve elhárította magától az érdekvédelmet, sőt később – az 1860-as években – az Orvosi Segélyegyesület és az Orvosi Nyugdíjintézet kereteinek megteremtését is. Elvileg ugyan helyeselték az állam és az orvos viszonyának rendezését, az orvosok megélhetésének és nyugdíjának megteremtését állami szinten, de az egyesületek vagy a társaságok terén ezt a kérdést elhárították.

Az érdekvédelmi kérdések első igazi színtere a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók éves kongresszus jellegű összejövetelei-vándorgyűlései voltak, ahol a magyar orvostársadalom markáns formában adott hangot kívánságainak, követeléseinek. Itt történt kísérlet az első országos érdekvédelmi orvosi szervezet megalapítására, amely a tudományos orvostársaságok munkáját is koordinálta volna: 1869-ben Fiumében Poór Imre javasolta a Magyar Orvostudományi Társaság létrehozását, amely mindkét feladatnak megfelelt volna. Ezt a javaslatot az Országos Közegészségtani Társaság nem tartotta elég érettnek, főleg egy országos közegészségügyi törvény megszületése előtt, így érdemben nem foglalkoztak az előterjesztéssel.

A közegészségügyi törvény előkészítésének időszakában elsősorban az érdekvédelmi mozgalmak kerültek középpontba, az érdeklődés az állam és az orvos rendezetlen viszonyára terelődött, s amíg ez nem valósult meg, addig az orvosi magánygyakorlat teljes védelmét, minden korlátozó intézkedés elhárítását hangoztatták. E mozgalom képviselői számos politikai javaslattal éltek: a törvényben szere-

peljen, hogy az állam a közalkalmazottakkal azonos elbírálásban alkalmazza az orvost; kinevezése ne kötődjön választáshoz, csak az államnak tartozzon feyelmi felelősséggel; szolgálata után nyugdíjban részesüljön. Ennek fejében hajlandók lemondani a magánygyakorlatról. A tábor, az érdekvédők csoportjának szócsöve a *Gyógyászat* című folyóirat lett, és mint e lap „baráti köre” 1874 februárjában javasolták a Budapesti Orvosi Kör megalapítását. Az alapító ülést 1874. február 25-ére tűzték ki, ahol megjelent 54 fővárosi orvos, akik az alapszabályzat kidolgozására bizottságot rendeltek ki. E bizottság elnöke *Poór Imre*, tagjai *Kovács József* egyetemi tanár, *Dulácska Géza*, *Osvárh Albert*, *Jurkiny Emil*, *Bakody Tivadar* és *Glóck Ignác* lettek. Az alapszabályzatot 1874. március 30-án terjesztették vitára az alakuló közgyűlés elé. Az elfogadott alapszabályzat kimondta, hogy az „ügyléliség” szellemében az orvosok anyagi és szellemi érdekeinek rendezése és megóvása érdekében társulnak, bár céljuk a közegészségügyi kérdések elsődleges megvitatása és az orvosi befolyás érvényesítése a hivatalos helyeken. Az alapításkor sem vetették el a tudományos kérdések gondozását, de ez csak másodlagos feladat volt. A megalapított segélyezőszervezetüket kívánták kifejleszteni, ehhez szólították fel csatlakozásra az ország összes orvosát. Céljuk ezzel az volt, hogy a nyugdíjkérdés megnyugtató megoldásáig saját nyugdíjintézetet alapítsanak, innen kívánták rendezni az idős orvosok nyugellátását, és a befizetett összegek nagyságától függően járadékot akartak biztosítani az öreg orvosoknak. Az alapszabályzat szerint ez volt az Orvosi Kör legfontosabb célkitűzése, valamint az, hogy érdekvédelmi szervezetként befolyást gyakoroljanak a hivatalos fórumokra, véleményüket vegyék figyelembe kinevezési, etikai ügyekben, rendelkezzenek véleményező jogal is.

A kezdetekben is tapasztalható volt bizonyos elmentmondás: elnevezésükben a budapesti kifejezést alkalmazták, felhívásukban az ország összes orvosá-

hoz szóltak. Igaz, csak kellő számú vidéki orvos belépése után akarták nevüket országosra változtatni, de ez sem 1874-ben, sem később nem következett be. A magyar orvostársadalom a közegészségügyi törvény megjelenése előtt várakozó álláspontra helyezkedett, azután pedig az Orvosi Kör túlzottan „városi szemléletű” szerveződés lett a vidéki orvosok számára. Főleg a magánpraxis védelme váltott ki heves vitát, hiszen a vidéki orvosok többsége erről lemondott volna a „tisztességes fizetés és rendes nyugdíj” ellenében. Hasonló volt a helyzet az Orvosi Kör nyugdíjalaphoz való csatlakozási kérdésében is: kellő jelentkező hiányában a biztosító olyan magas havi befizetési összeget állapított meg, amelyet az esetleg csatlakozni szándékozók jelentős többsége képtelen volt megfizetni. Igaz, ez utóbbiban a jószándék vezérelte az Orvosi Kört, mivel a nyugdíjként vagy kifizetésre kerülő összeget a biztos megélhetést nyújtó szinten kívánta megállapítani.

Az alapszabály szerint az Orvosi Körnek három alapszakosztálya létesült: a közegészségügyi, a gazdasági és a tudományos. Valójában a második foglalkozott érdekvédelmi kérdésekkel, biztosítással és nyugdíjügyekkel, míg a harmadik tudományos továbbképzési és előadási lehetőségeket nyújtott a tagság részére. Kezdetben a tudományos szakosztály havonta egy alkalommal ülésezett, az itt elhangzott előadások többsége nyomtatásban is megjelent a *Gyógyászat* című folyóirat hasábjain.

Az alapszabályzat értelmében az Orvosi Kör élén az elnök, az alelnök (egyben a segélyezőegyesület elnöke is), a titkár és a pénztáros állt, valamint egy 20 tagú igazgatótanács. A fennmaradt iratanyag szerint az Orvosi Kör tagsága a századfordulóig nem haladta meg a 150 főt, bár befolyása a tagság létszámától függetlenül jelentős volt. Részben a *Gyógyászat* című folyóiratban, részben a közélet legkülönbözőbb fórumain fejtette ki nézeteit, álláspontját az érdekvédelemről.

A magángyakorlat túlzott védelme területén vallott egyoldalú álláspontja ellenére sok esetben valóban ésszerű javaslattal élt. Például a közegészségügyi törvény kritikájában világosabb területi elvek megvalósítását indítványozta az orvosi kerületek megállapításában, igen fontosnak tartotta az egészségügy és az orvosi ellátás teljes államosítását, félmegoldásnak minősítette az anyagi és megélhetési kérdések terén tett intézkedéseket. Talán ebből ered a már több alkalommal is említett magánpraxissal kapcsolatos állásfoglalásuk: miután az állam és az orvos viszonyát nem rendezték teljes mértékben 1876-ban, az Orvosi Kör e kérdésben roppant merev nézeteket vallott. 1877-ben keltezett határozatuk értelmében ingyenes betegellátást még életveszély esetében sem javasolt, minden orvosi beavatkozást vagy közreműködést igen magas ellenszolgáltatáshoz kötött. Igaz, ezt a határozatot még tag-

ságuk jelentős része sem támogatta, nemhogy az Orvosi Körhöz nem csatlakozott orvosok. Ez a „maximalista magatartás” végül elhidegítette a vidéki orvostársadalmat, amely jobbra közismerten szerény körülmények között élt.

Ez az ellentmondásos magatartás jellemezte az Orvosi Kört a továbbiakban is: például az 1876. évi új büntető törvénykönyvvel kapcsolatban javasolták a börtönbe került terhes nők védelmét, a velük kapcsolatos bánásmód enyhítését, a börtönorvosi intézmény kiépítését, az egészségügyi állami normák kiterjesztését a börtönkórházakra stb.

Az orvosi kamara gondolata is valójában az Orvosi Körben fogalmazódott meg. 1875-ben *Dubay Miklós* javasolta, hogy az ipari és kereskedelmi érdekvédelmi kamarák mintájára szervezzenek Orvosi Kamarát, amely önkormányzati elvek szerint működne. Ennek kötelező tagsága esetén lehetne állami, önkormányzati vagy magánintézményekben orvosi állást vállalni, magánpraxist folytatni, az Orvosi Kamara szakmai és etikai kérdésekben a legfelsőbb fórum lenne, amelynek döntését a hivatalos szakmai és állami hivatalok kötelesek tudomásul venni. Ezzel együtt az Orvosi Kamara köteles olyan helyekre orvost biztosítani, ahová nincs jelentkező. Az Orvosi Kamara az országot kerületekre tagolta volna, bár végleges megállapítását az engedélyező belügyminiszterre bízta. A Dubay-féle javaslattal kapcsolatban nem volt egységes a hazai orvostársadalom állásfoglalása. A vidéki orvosok azt sérelmezték, hogy a kamara nem sokat változtatott volna a helyi törvényhatóságoktól függő viszonyukon, nem kívánta rendezni az orvosok állami díjazását, csak a magángyakorlattal kapcsolatos fizetési „normákat” akarta ellenőrizni. Viszont teljes elismerést aratott az a javaslat, hogy az orvosokat fegyelmi szempontból ki akarta emelni a törvényhatóságok jogköréből, mert az akkori orvostársadalom egyik legnagyobb sérelme éppen odatartozásuk volt.

A Dubay-féle kamarai javaslat valóban az érdeklődés középpontjába állította az Orvosi Kört, bár ez nem jelentette taglétszámának emelkedését, sőt a következő évtizedekben is megmaradt középnagyságú társaságnak, amely a korabeli orvostársadalom konzervatív rétegét tömörítette. A századfordulóig az Orvosi Kör több országos értekezletet szervezett az orvostársadalmat érintő fontos kérdésekről, itt összegezték a kamarai javaslattal és az érdekvédelemmel kapcsolatos indítványokat. Ezek sorából kiemelkedett az 1889. évi tátrafüredi értekezlet, ahol ismételten megtárgyalták a Dubay-féle javaslatot és az Országos Közegészségügyi Tanács elé terjesztették. A számtalan módosítás sem tette lehetővé, hogy a kamarai javaslat a parlament elé kerüljön, ami az Orvosi Kör érdekvédelmi tevékenységének teljes csődjét is jelentette.

A következő évektől kezdve – megtartva az or-

vostársadalom problémái iránti érzékenységét és segélyegyesületi voltát – inkább tudományos szakosztályát működtette, de teljes autonómiáját megtartva 1897-ben csatlakozott az akkor megalakult Országos Orvosszövetséghez. Ekkor hivatalosan is lemondott az érdekvédelmi törekvéseiről, feloszlatta Orvosügyi Osztályát, bár az Orvosszövetségen belül számos javaslatot tett az állam és az orvos viszonyának további rendezésével kapcsolatban, sőt az 1905–1907. évi országos felmérést is a Kör végezte el az Orvosszövetség megbízásából.

A századforduló éveitől a Budapesti Orvosi Kör-

nek az Orvosegyesület adott otthont, és annak szintje a Belvárosra korlátozódó szakosztályát képezte. Igazi jelentősége az 1920-as években megindult és a szakmai alapon szerveződött orvostársaságok létrejöttével tovább csökkent, tevékenysége feloldódott az új orvosi társaságok életében. Az 1936-ban megalakuló Magyar Orvosi Kamara születésénél ismét szerepet játszott, bár az új szervező elvekre csak részben hasonlított az 1875-ben megfogalmazott Dubay-féle javaslat.

1947-ben az Orvosi Kört is feloszlatták, de emlékére méltán büszke a hazai orvostársadalom.

#### A MAGYAR REHABILITÁCIÓS TÁRSASÁG KONGRESSZUSA

2001. szeptember 13–15.

Semmelweis Egyetem, Nagyvárad téri Elméleti Tömb  
(1089 Budapest, Nagyvárad tér 4.)

##### *A tudományos program fő témái:*

- Diabetes mellitusban szenvedő betegek rehabilitációja
- Minőségfejlesztés a rehabilitációban
- Gyógyszerek a rehabilitációban
- Orvosszakértés és rehabilitáció
- Szabad témák

*Szatellit szimpózium* (angol nyelven) a vegetatív állapotú és minimális tudatú betegek rehabilitációjáról.

##### *Társasági programok:*

2001. szeptember 13. 19.00: Fogadás (Magyar Természettudományi Múzeum, 1083 Budapest, Ludovika tér 6.)

2001. szeptember 14. 19.00: Orgonahangverseny (Szent István Bazilika)

2001. szeptember 14. 20.00: Bankett

##### *Regisztrációs díjak:*

	Kedvezményes (2001. május 15-ig)	Teljes árú/helyszíni (2001. május 15. után)
Társasági tag	9 000 Ft	10 000 Ft
Nem tag	10 000 Ft	11 000 Ft
Napijegy	3 000 Ft	3 500 Ft

Hivatalos nyelv: angol.

A rendezvény a Semmelweis Egyetem és az Egészségügyi Szakképzési és Továbbképzési Tanács (ESZTT) hivatalos elismerése alapján pontszerzőnek minősül.

##### *Tudományos információ:*

Dr. Kullmann Lajos, Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet,

1528 Budapest, Szanatórium u. 19.

Tel.: 394-5733.

E-mail: congress@mail.intext.hu

##### *Kongresszusi és kiállítási információ:*

MOTESZ Kongresszus- és Kiállításszervező Iroda

1051 Budapest, Nádor u. 36. (H-1443 Budapest, Pf. 145)

Tel.: 311-6687. Fax: 383-7918. E-mail: motesz@elender.hu

Internet: www.motesz.hu